

40 Τὸ ἐν τῇ τέχνῃ τετράγωνον· ὑπὸ Φ. Βερσάκη.

ΔΕ 1914

τῶν ἔνδικων ἀντικειμένων διακόσμησις, προσαρμοζομένων τῶν διάτην παραγομένων σχημάτων.

Καὶ ἐν αὐτοῖς ἔτι τοῖς μυκηναῖοῖς χρόνοις ἡ ἐγγάρακτος διακόσμησις τῶν διστῶν οὐδὲλως διέφερε τῆς ἐν τῇ ιστορικῇ περιόδῳ (πρᾶ. Müller AM 1909 283 κέ. εἰκ. 3-11 καὶ πίν. XII 2 4). Σπειροειδῆ κοσμήματα γράφονται διὰ τοῦ διαβήτου, γιγαντοσομένων ἀπὸ διαφόρων κέντρων κύκλων ἢ σημηάτων τούτων καὶ προσαπτομένων καταλλήλως (ἔ.ἄ. εἰκ. 3-9). Πᾶσα δὲ ἄλλη κυρτὴ γραμμὴ είναι καὶ αὕτη τιμῆμα κύκλου, παραγομένου ἐγγαράκτως διὰ τοῦ αὐτοῦ ἐργαλείου (ἔ.ἄ. εἰκ. 10-11 καὶ πίν. XII). Καὶ αὐτὸς τὸ πλέγμα παράγθη διὰ τοῦ διαβήτου, διακρίνονται δὲ πανταχοῦ καὶ τῶν κύκλων τὰ κέντρα ἐκ τῆς ὑπὸ τοῦ δξίος σκέλους τοῦ ὁργάνου τούτου γεννηθείσης στιγμῆς.

Ἡ μακρογράνιος αὕτη ἔξις τῆς διακόσμητικῆς ἐγγαράκτεως ἐπηρεάζει φυσικῶς, κατέγει δέσμιον μᾶλλον τὸν τεγχίτην. ἐν ᾧ γρόνῳ ἥθελεν οὖτος νὰ παραγάγῃ νέον τι. Ἐξωκειώθη πρὸς τὸν διαβήτην καὶ τὸ ἔτερον ἐργαλεῖον καὶ πρὸς τὴν διάτην παραγομένην ἐργασίαν καὶ δὲν δύναται νὰ ἀπαλλαγῇ τῆς συνηθείας ταύτης. Συνείθισεν ἐκ παραδόσεως νὰ ἔξεργαζήσηται μίαν κατὰ συνθήκην διακοσμητικὴν καὶ διαβήτακει τὴν ἔξιν ταύτην ἀναλλοίωτον ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν. Καί, ὅτε ἐμφανίζεται ἡ πρώτη μορφὴ ζώντων ὁργανισμῶν, ἡ στερεότυπος διακόσμησις κοσμεῖ πᾶσαν λεπτομέρειαν τῶν μορφῶν, τῶν ὑφασμάτων δηλούντων καὶ τῶν πλαισίων τῶν μικρῶν ἀναθημάτων, ἀς καὶ δὲν ἥδυνατο νὰ ἀποδώσῃ ἄλλως, καὶ τὰς ὅλλας ὁργανικὰς λεπτομερείας, ἀς καὶ κατὰ διάφορον τρόπον ἦτο δυνάτων νὰ ἀναπαραστήσῃ.

Ἡ διακοσμητικὴ αὕτη ἀνατροφὴ τοῦ τεχνίτου διατηρεῖται ἀμετάβλητος καὶ καθ' ὃν γρόνον ἔξεργεται οὗτος τοῦ στενοῦ κύκλου τῆς διστογλυφικῆς καὶ τῆς ἔνδικων σηματικῆς. Διατηρεῖται τὸν κατὰ συνθήκην ἐγγάρακτον διακόσμησιν καὶ πάσας τὰς συνηθείας καὶ τρόπους ἐργασίας τῶν δύο τούτων ύλικῶν καὶ ἐπὶ τοῦ ὑπέρτερον εἰσαγγέλτου λίθου.

Ἐκ τῆς ἐρεύνης τῶν ἐκ Σπάρτης εύρημάτων εἰκ. 18-27 ἀποδεικνύεται, νομίζω, ἐπαρκῶς ἡ ἐκ τῆς ἔνδικων σηματικῆς καὶ τῆς διστογλυφικῆς μετάβασις εἰς τὸν πᾶρον καὶ ἡ ἐπανάληψις τῶν ἐν ταῖς

πρώταις τηρουμένων τεχνικῶν ἔξεων.

Σπουδαιοτάτην συμβολὴν πρὸς λύσιν τοῦ προβλήματος τούτου παρέχουσιν ἐκ τῶν νεωτέρων εύρημάτων τὰ πώρινα γλυπτά τῆς Κερκύρας (πρᾶ. Βερσάκης ΠΑΕ 1911 164 κέ.). Ἐπὶ τούτων διακρίνονται εύχερέστερον καὶ αὐτῶν τῶν Λακωνικῶν ἀναγλύφων τὰ ἔγκη τῆς παραγωγῆς αὐτῶν ὑπὸ ἐργαστηρίου τεχνίτου ἐργασθέντος πρότερον ἐπὶ τοῦ ἔνδικου καὶ τοῦ διστοῦ ἡ παραλαβόντος ἄλλοισεν τὴν συνήθειαν τῆς ἐπὶ τῶν δύο ύλικῶν ἐργασίας, ἣν προστρέψειν ὑπέρτερον ἐπὶ τοῦ πώρου (ἔ.ἄ. 202 κέ. ἐν σελ. 204 ἀνάγνωθι τὸ Ε' τοῦ τελευταίου στίχου ὡς Φ').

Οὐπως ἐν τοῖς Λακωνικοῖς ἀναγλύφοις, οὕτω καὶ ἐν τοῖς γλυπτοῖς τῆς Κερκύρας τὸ μέγρι ὑπερβολῆς ἐπίπεδον εἶναι τὸ γαραντηριστικὸν σημεῖον τῆς ἐπιδράσεως ταύτης. Η Γοργὼ καὶ οἱ λέοντες (ἔ.ἄ. 168 κέ. εἰκ. 3-11) κατεσκευάσθησαν ὡς ἡ εἰκὼν 27 τῆς Σπάρτης καὶ δύνανται νὰ ταχθῶσιν εἰς τὴν τάξιν τῶν μορφῶν εἰκ. 3-17 καὶ 25 τῆς παρούσης ἐργασίας.

Ἡ σπειροειδῆς διαμόρφωσις τῶν πλοκάμων τῆς κόμης τῆς Γοργοῦς πρὸς ἐκδήλωσιν τῶν συστρεφομένων τριχῶν, ἡ ἐγγάρακτος διακόσμησις τῶν κραστέδων τοῦ χιτῶνος, αἱ ἐγγάρακτοι φολίδες τῶν ὄφεων καὶ ἡ κατὰ συνθήκην διακοσμητικὴ αὐτῶν ὄψις, τὸ ἐγγάρακτον λεπτὸν τρίγωμα τῆς κεφαλῆς, τὰ δξέα βλέφαρα καὶ τὰ γείλη, ἡ λεπτὴ καὶ ἐπιμεμελημένη ἔξεργασία τῶν ὄπων καὶ τῶν κεφαλῶν τῶν ὄφεων εἶναι ἰδιαὶ τοῦ ἔνδικου μόνον. Μόνον ἡ τεχνικὴ συνηθεία τοῦ τελευταίου ἥδυνατο νὰ διαμορφώσῃ τὰς πτέρυγας τῆς Γοργοῦς μετὰ τῆς ἐγγάρακτου παρυφῆς ὡς ἐν τῇ ἐκ Σπάρτης εἰκ. 12 ἀνω. Τὰ πτῖλα τῶν ἐκ τῶν ἔνων ἀναρριμένων πτερούγων διεπλάσθησαν διὰ τοῦ διαβήτου ὡς τημάτα κύκλων. Οὕτω ἐσχηματίσθησαν καὶ αἱ φολίδες τῶν κατὰ τὴν ὄσφυν ὄφεων. Ἡ ἐπιδρασίς τῆς στερεοτύπου ταύτης διαμορφώσεως τοῦ πτερώματος διαφαίνεται ἐκ τῆς εἰκ. 13 (ἐνθάδε), ἔνθα μόνον οὕτω ἡτο δύνατον νὰ ἀναρριμένῃ.

Καὶ ἡ ἐγγάρακτος διακόσμησις τοῦ χιτῶνος δὲν ὑπομινήσκει τὴν ἐν ταῖς εἰκ. 7 13 28 καὶ 29 παρατηρουμένην ἐκ τῆς ύλης ἀπορρέουσαν ἔξιν; Ἡ διάπλασις τοῦ τριγώματος τῆς κόμης δὲν ἀνα-

9 8 14.